

การพัฒนากลยุทธ์การเงินครัวเรือนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
: กรณีศึกษาน้ำเขียว จังหวัดตราด
DEVELOPMENT OF HOUSEHOLD FINANCIAL STRATEGIES BASED ON
THE SUFFICIENCY ECONOMY PHILOSOPHY: A CASE STUDY OF
BAN NAM CHIAO, TRAT PROVINCE

¹นิพนธ์ วุฒิชัย, ²ธนภ จิตรแจ้ง, ³ทัศนัย ชัตติยวงษ์ และ ⁴เอมอร หวานเสนาะ

¹Nipon Vuthichai, ²Thanop Jitjang, ³Tassanai Kattiyawong
and ⁴Emorn Whansarnor

¹มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี, ประเทศไทย

¹Rambhai Barni Rajabhat University, Thailand

¹nipon.v@rbru.ac.th, ²thanop.j@ rbru.ac.th, ³tassanai.k@ rbru.ac.th,
⁴amorn.w@rbru.ac.th

Received: October 15, 2024; **Revised:** November 12, 2024; **Accepted:** December 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่มุ่งเน้นการพัฒนาแนวทางการจัดการรายจ่ายและเพิ่มรายได้ของครัวเรือนในชุมชนบ้านน้ำเขียว จังหวัดตราด โดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การวิจัยนี้ประกอบด้วยการวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรคและปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จในการลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ของชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์หลักคือ การศึกษาวิเคราะห์แนวทางการลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงและการวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการนี้ ผลการวิจัยพบว่าครัวเรือนสามารถวางแผนและวิเคราะห์รายรับรายจ่ายผ่านการบันทึกบัญชีครัวเรือน และนำข้อมูลทางการเงินมาวางแผนกิจกรรมเพื่อลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้

¹ อาจารย์ หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

⁴ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

โดยกิจกรรมที่ทำให้ประสบความสำเร็จประกอบด้วย การลดรายจ่ายด้านอาหารผ่านการปลูกผักสวนครัวในพื้นที่จำกัด และการสร้างรายได้เสริมจากการรวมกลุ่มผลิตตั้งเมกรอบ ปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จคือการใช้กระบวนการกลุ่มเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนกิจกรรม การพัฒนาองค์ความรู้ และการใช้ระบบพี่เลี้ยงและจากการวิเคราะห์ SWOT พบว่า จุดแข็งของชุมชนคือการมีความสามัคคีและความร่วมมือที่ดีในการทำกิจกรรมต่าง ๆ รวมทั้งการยอมรับความสำคัญของการบันทึกบัญชีครัวเรือน จุดอ่อนที่พบคือความไม่สมดุลระหว่างรายรับและรายจ่ายของครัวเรือน รวมทั้งการขาดอาชีพเสริมและภาระหนี้สิน โอกาสที่ชุมชนได้รับคือการสนับสนุนจากเทศบาลตำบลและหน่วยงานรัฐในการพัฒนาระบบบัญชีครัวเรือนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ขณะที่อุปสรรคหลักคือความหลากหลายของประชากรในพื้นที่ที่มีวิถีชีวิตและความสนใจที่แตกต่างกัน ผลการดำเนินการตามหลักวงจร PDCA แสดงให้เห็นว่ากระบวนการวางแผน การดำเนินการ การตรวจสอบ และการปรับปรุงสามารถช่วยให้ชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการใช้จ่ายและการสร้างรายได้อย่างมีประสิทธิภาพ การรวมกลุ่มผลิตตั้งเมกรอบเป็นตัวอย่างของการสร้างรายได้เสริมที่มีศักยภาพ แต่ยังขาดประสบการณ์ในการจัดการและการตลาด การสนับสนุนจากผู้นำชุมชนและหน่วยงานภาครัฐจึงเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาและสร้างความยั่งยืนให้กับกิจกรรมนี้

คำสำคัญ : เศรษฐกิจพอเพียง, การจัดการการเงินครัวเรือน, การลดรายจ่าย, การเพิ่มรายได้, ชุมชนบ้านน้ำเขียว

Abstract

This research is a qualitative study that focuses on developing guidelines for managing household expenses and increasing income in the Ban Nam Chiao community, Trat province, using the Sufficiency Economy Philosophy. The research involves analyzing the problems, obstacles, and factors leading to success in reducing expenses and increasing community income. The main objectives are to study and analyze approaches for reducing expenses and increasing income based on the Sufficiency Economy Philosophy, as well as to analyze problems and obstacles related to this process. The results showed that households could plan and analyze their income and expenses through household bookkeeping, and use the financial data to plan activities to reduce expenses and increase income. Successful activities included reducing food expenses by growing vegetable gardens in limited spaces, and generating supplementary income from forming a group to produce crispy tung mak snacks. Key success factors were using group

processes as a driving tool for activities, knowledge development, and a mentoring system. The SWOT analysis revealed that the community's strengths were solidarity and good cooperation in carrying out various activities, as well as recognizing the importance of household bookkeeping. Weaknesses included imbalances between household income and expenses, lack of supplementary occupations, and debt burdens. Opportunities included support from the sub-district municipality and government agencies in developing household accounting systems based on the Sufficiency Economy Philosophy, while the main obstacle was the diversity of the local population with different lifestyles and interests. The results from implementing the PDCA cycle showed that the planning, doing, checking, and improving processes helped the community change their spending behavior and generate income effectively. The crispy tung mak production group is an example of a potentially viable supplementary income activity, but still lacks experience in management and marketing. Support from community leaders and government agencies is thus important for developing and sustaining this activity.

Keywords : Sufficiency Economy, Household Financial Management, Reducing Expenses, Increasing Income, Baan Nam Chiew Community

บทนำ

ชุมชนบ้านน้ำเขียว จังหวัดตราด เป็นพื้นที่หนึ่งที่กลายสภาพจากสังคมชนบทในอดีตมาเป็นชุมชนเมือง ส่งผลให้สภาพวิถีชีวิตความเป็นอยู่โดยทั่วไปของชุมชนตำบลบ้านน้ำเขียว ในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปกลายเป็นวิถีชีวิตแบบคน ในเมืองหรือแบบทุนนิยมที่เน้นการใช้เงินซื้อหาเครื่องอุปโภคบริโภคในชีวิตประจำวัน ประกอบกับรายได้เฉลี่ยของประชาชนในชุมชนยังถือว่ามียาไรได้ไม่สูงมากนัก จึงส่งผลให้เกิดภาวะรายได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย และนำพาตนเองเข้าไปสู่วงจรของการเป็นหนี้ ทั้งในและนอกระบบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ อย่างไรก็ตาม ได้มีความพยายามรวมกลุ่มของประชากรดั้งเดิม และการได้รับการสนับสนุนจากเทศบาลตำบลบ้านน้ำเขียว ในการส่งเสริมให้มีการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต มุ่งการเสริมสร้างให้ชุมชนรู้จักประมาณตนเอง มีการวางแผนการใช้จ่ายอย่างรอบคอบ มีสติในการดำรงชีวิต ด้วยการจัดทำเป็นบัญชีครัวเรือน แต่ปัจจุบันพบว่ามีชาวบ้านเพียงบางส่วนเท่านั้นยังมีการบันทึกบัญชีครัวเรือนอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังไม่สามารถ ใช้ประโยชน์จากข้อมูลการบันทึกบัญชีอย่างมีประสิทธิภาพใน

การปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตประจำวันด้วยการพิจารณาลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นหาวิธีการเพิ่มรายได้ เพื่อให้เกิดความสมดุล ขาดกระบวนการคิดอย่างเป็น ระบบในการปรับปรุงแก้ไขลดรายจ่ายที่เกินจำเป็นและการหาแนวทางในการเพิ่มรายรับครัวเรือน ซึ่งส่งผลไปยังพฤติกรรมในการจัดการการเงินครัวเรือนขาดประสิทธิภาพ จากการศึกษาของ Gürel & Tat (2017) พบว่า การวิเคราะห์ SWOT เป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการวางแผนกลยุทธ์และการตัดสินใจในการจัดการทรัพยากรในองค์กรต่าง ๆ นอกจากนี้ การใช้วงจร PDCA ยังได้รับการยอมรับว่าเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพในการปรับปรุงกระบวนการทางธุรกิจและการจัดการ (Deming, 1986)

ในการศึกษานี้วิจัยนี้จึงมุ่งส่งเสริมให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการสร้างกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบมี เหตุผลและทดลองปฏิบัติในการวิเคราะห์พฤติกรรมการเงินในครัวเรือนผ่านการบันทึกบัญชีครัวเรือนและนำไปสู่การดำเนินการลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้อย่างมีประสิทธิภาพอย่างครบวงจรด้วยกระบวนการวางแผน การดำเนินการ การติดตาม และการปรับปรุงพัฒนา อันเป็นการส่งเสริมให้ชาวบ้านมีภาวะสมดุลและมั่นคงในการ ดำเนินชีวิตด้วยการยึดหลักทางสายกลาง อันเป็นหัวใจสำคัญของการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการพัฒนาสมาชิก พัฒนาองค์กร และพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืนได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาและกำหนดแนวทางการลดรายจ่ายและการเพิ่มรายได้ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านน้ำเขียว จังหวัดตราด ภายใต้การมีส่วนร่วมของชุมชน
2. เพื่อวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และปัจจัยสู่ความสำเร็จของการลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ภายในครัวเรือนชุมชนบ้านน้ำเขียว จังหวัดตราด ภายใต้การมีส่วนร่วมของชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

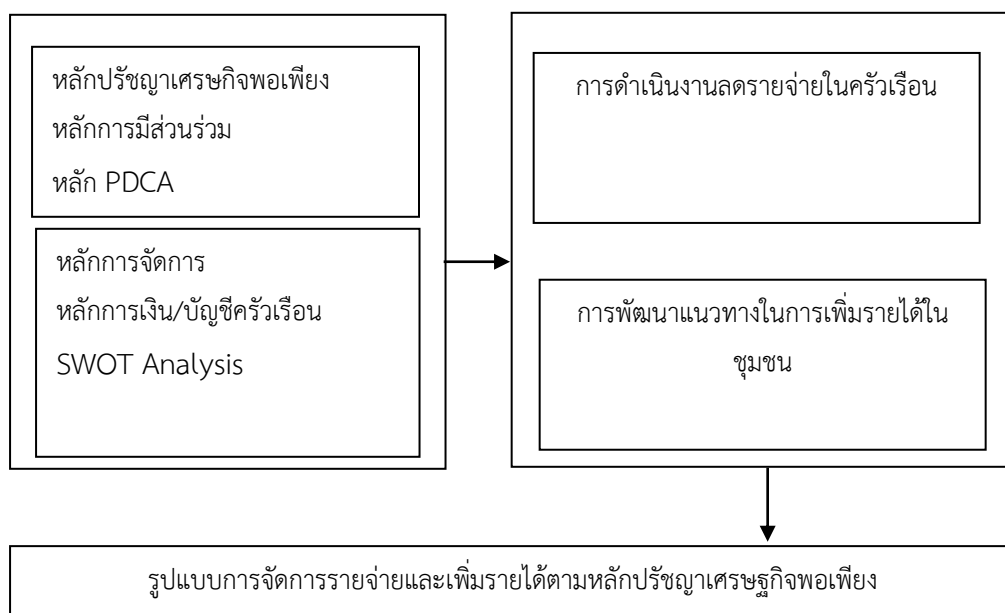
ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ หมู่บ้านในตำบลบ้านน้ำเขียว จังหวัดตราด

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ทำการคัดเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ บ้านน้ำเขียวหมู่ที่ 1 (บ้านท้ายเขา) เนื่องจากเป็นหมู่บ้านที่ผู้นำชุมชนและชาวบ้านมีความ ตระหนักอย่างยิ่งต่อปัญหาการจัดการการเงินใน ครัวเรือน และมีความต้องการที่จะร่วมกันแสวงหา แนวทางในการแก้ไขปัญหาจัดการลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ของครัวเรือนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูล โดยเป็นตัวแทนครัวเรือนจากความสมัครใจ จำนวน 25 ครัวเรือน ประกอบด้วย ตัวแทนครัวเรือน ผู้นำชุมชน และตัวแทนองค์กรชุมชน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ประกอบด้วย แนวคิดเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แนวคิดทางการเงิน แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการการเงินส่วนบุคคล ในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดตามรูปแบบการวิจัยแบบมีส่วนร่วม โดยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In -depth Interview) การสัมภาษณ์เจาะลึกกับกลุ่มผู้นำในชุมชน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้านน้ำเขียว หมู่ 1 จำนวน 1 ท่าน สมาชิกเทศบาลตำบลบ้านน้ำเขียว จำนวน 1 ท่าน ประธานและตัวแทนสมาชิกสมาชิกวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวบ้านน้ำเขียว จำนวน 4 ท่าน เกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคและรูปแบบการดำเนินการจัดการการลดรายจ่ายเพิ่มรายได้และการออมในปัจจุบันของครัวเรือน และวิธีการจัดการหนี้สินเชิงบูรณาการผ่านองค์ความรู้และกระบวนการเรียนรู้ในการแก้ปัญหาหนี้สิน

3.2.การสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) กลุ่มตัวอย่างบ้านน้ำเขียว หมู่ 1 ประกอบด้วยตัวแทนครัวเรือนบ้านน้ำเขียว หมู่ ตัวแทนครัวเรือนที่เป็นผู้นำชุมชน และตัวแทน

องค์กรชุมชนเทศบาลตำบลบ้านน้ำเขียว หมู่ 15 ครั้วเรือน ใช้วิธีการตั้งประเด็นที่จะเป็นแนวทางการพูดคุยแลกเปลี่ยนระดมความคิดเห็นเพื่อร่วมวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคและปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินการจัดการลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้รวมทั้งร่วมกันปฏิบัติการลดรายจ่าย การเพิ่มรายได้ด้วยกระบวนการ P-D-C-A การพัฒนาแนวทางใหม่ในการเพิ่มรายได้ชุมชน ตำบลบ้านน้ำเขียว การดำเนินการลดรายจ่ายในครั้วเรือนชุมชน ตำบลบ้านน้ำเขียว หลักการจัดการ หลักการเงิน/การบัญชีครั้วเรือน SWOT Analysis หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงหลักการมีส่วนร่วมของชุมชนหลักการวงจร P-D-C-A รูปแบบการจัดการรายจ่ายและเพิ่มรายได้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน ตำบลบ้านน้ำเขียว

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์เชิงคุณภาพโดยการรวบรวมข้อมูลสภาพการเงินภายในครั้วเรือนชุมชน ตำบลบ้านน้ำเขียวด้วยการวิเคราะห์ รายรับรายจ่ายผ่านระบบบัญชีครั้วเรือนภายใต้การมีส่วนร่วมของชุมชนโดยการประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้แผนภูมิ สัดส่วน และคำร้อยละ และกำหนดแนวทางการลดรายจ่ายการเพิ่มรายได้รวมทั้งการวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคและปัจจัยสู่ความสำเร็จในลดรายจ่ายเพิ่มรายได้และเปรียบเทียบผลการศึกษาที่ได้กับวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อทำการวิเคราะห์หาความสอดคล้องและความแตกต่างของผลการวิจัยกับข้อมูลจากวรรณกรรมเหล่านั้น

ผลการวิจัย

1. วิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และปัจจัยสู่ความสำเร็จของการลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ภายในครั้วเรือนชุมชนบ้านน้ำเขียว จังหวัดตราด ภายใต้การมีส่วนร่วมของชุมชน ผลการศึกษาและกำหนดแนวทางการลดรายจ่ายและการเพิ่มรายได้ตามกระบวนการโดยดำเนินการตาม วงจร P-D-C-A เพื่อนำไปสู่การดำเนินการลดรายจ่ายและการเพิ่มรายได้ ได้แก่การวางแผน (Plan) ผลการดำเนินกิจกรรมการวางแผนเพื่อกำหนดกิจกรรมการลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้คณะผู้วิจัยและกลุ่มตัวอย่างได้ร่วมระดมสมองเพื่อวางแผนดำเนินใน 2 ประเด็น ได้แก่ 1) ผลการประชุมกลุ่มตัวอย่างทำการวิเคราะห์รายได้และรายจ่ายผ่านการบันทึกบัญชีครั้วเรือน 2) ผลการประชุมกลุ่มตัวอย่างทำการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมด้วย SWOT Analysis เพื่อกำหนดกิจกรรมการลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ด้วย TOWS Matrix สรุปผลได้ดังนี้

1.1 ผลการประชุมกลุ่มตัวอย่างทำการวิเคราะห์รายได้และรายจ่ายผ่านการบันทึกบัญชีครั้วเรือน การดำเนินกิจกรรมการวางแผนโดยการวิเคราะห์รายได้และรายจ่ายผ่านการทดลอง

บันทึกบัญชีครัวเรือนที่ได้บันทึกอย่างสมบูรณ์ เป็นเวลา 3 เดือน และร่วมกันทำการประมวลข้อมูลจากการบันทึกบัญชีให้ชุมชนได้เห็นประโยชน์ของการบันทึกบัญชีครัวเรือนที่มี ต่อการจัดการการเงินครัวเรือน เพื่อแสดงข้อมูลเห็นเชิงประจักษ์ถึงพฤติกรรมรายรับรายจ่ายของครัวเรือน ดังนี้ รายได้ครัวเรือนผลการการวิเคราะห์รายได้ผ่านการบันทึกบัญชีครัวเรือน ข้อมูลด้วยรายได้ครัวเรือนของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือน 10,297.58 บาท และผลการศึกษาลักษณะที่มาของรายได้ครัวเรือนของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า-กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้จากอาชีพหลัก ได้แก่ การรับจ้าง เงินเกษียณอายุ เงินเดือนจากการเป็นนักร้องเมืองทองถิ่น กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ดังนั้นนอกจากรายได้นอกจากอาชีพหลักแล้ว ยังมีรายได้จากเงินช่วยเหลือจากบุตรหลาน ส่งให้กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ดังนั้นจึงมีรายได้ประจำจากเงินช่วยเหลือผู้สูงอายุ รวมทั้งเงินตอบแทนการเป็นสมาชิกสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่มีอาชีพเสริม จึงไม่มีแหล่งรายได้อื่นนอกจากอาชีพหลัก จึงทำให้ไม่สามารถสร้างรายได้เสริมแก่ครัวเรือนรายจ่ายครัวเรือนผลการการวิเคราะห์รายจ่ายผ่านการบันทึกบัญชีครัวเรือน ข้อมูลด้วยรายได้ครัวเรือนของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือน 10,584.97 บาท และผลการศึกษาลักษณะรายจ่ายครัวเรือนของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างอาศัยในเขตชุมชนเมือง ดังนั้นนอกจากรายจ่ายค่าอาหารแล้วยังมีรายจ่ายหลักที่สำคัญคือรายจ่ายด้วยสาธารณูปโภค เช่น ไฟฟ้า และน้ำประปา เป็นต้น กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีภาระหนี้สินครัวเรือนจากการกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านเมื่อทำการวิเคราะห์ผลต่างระหว่างรายรับและรายจ่ายเฉลี่ยจะพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีรายได้ไม่สมดุลกับรายจ่ายโดยมีรายได้น้อยกว่ารายจ่ายโดยเฉลี่ย 287.39 บาท ต่อเดือน

1.2 ผลการประชุมกลุ่มตัวอย่างทำการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมด้วย SWOT Analysis เพื่อกำหนดกิจกรรมการลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ด้วยTOWS Matrix ดังนี้

1) จุดแข็ง

กลุ่มตัวอย่างมีการรวมกลุ่มกัน มีความสามัคคี รักใคร่ปรองดองกัน และมีความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันในกลุ่มอย่างสม่ำเสมอ

กลุ่มตัวอย่างยอมรับว่าการบันทึกบัญชีครัวเรือนเป็นประโยชน์และสิ่งสำคัญต่อการจัดการการเงินครัวเรือนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2) จุดอ่อน

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้ไม่สมดุลกับรายจ่าย โดยมีเงินคงเหลือเฉลี่ยต่อเดือนติดลบ-กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่มีการประกอบอาชีพเสริมกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีภาระหนี้สินครัวเรือน

3) โอกาส

เทศบาลตำบลบ้านน้ำเขียว หน่วยงานของรัฐ และสถาบันการศึกษาในพื้นที่ ให้ความสำคัญและให้การสนับสนุนการบันทึกบัญชีครัวเรือนเพื่อนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการการเงินครัวเรือน

เทศบาลตำบลบ้านน้ำเขียว มีนโยบายและมาตรการรักษาให้เศรษฐกิจมีการเจริญเติบโตอย่างพอเพียง มีการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้แบบเศรษฐกิจพอเพียง และจัดทำโครงการเศรษฐกิจพอเพียง และเกษตรชุมชนยั่งยืน

มีผู้นำชุมชนที่มีความพร้อมและให้การสนับสนุนเพื่อยกระดับและสร้างความมั่นคงในการดำรงชีพของคนในชุมชน

4) อุปสรรค

เทศบาลตำบลบ้านน้ำเขียวเป็นพื้นที่ชุมชนเมืองและลักษณะประชากรของมีความหลากหลายทั้งเป็นประชากรดั้งเดิมและประชากรแฝงที่ย้ายเข้ามาตั้งรกรากชั่วคราวโดยมีวัตถุประสงค์เพียงเพื่อประกอบอาชีพ จึงส่งผลให้วิถีชีวิตตลอดจนความสนใจของคนในชุมชนมีความหลากหลายจึง เป็นอุปสรรคต่อการรวมกลุ่มขนาดใหญ่ผลการวิเคราะห์ SWOT โดยนำปัจจัยแต่ละประการมาจับคู่กันและกำหนดกลยุทธ์ต่าง ๆ ในการจัดการรายจ่ายเพิ่มรายได้ครัวเรือนของชุมชนตำบลบ้านน้ำเขียว โดยการจัดทำ TOWS Matrix นำไปสู่แผนการกำหนดกิจกรรมเพื่อดำเนินการพัฒนาระบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน 3 กิจกรรม ได้แก่ 1) กิจกรรมอบรมวิธีการจดบันทึกบัญชีครัวเรือน และวิธีการประมวลผลเพื่อให้ชุมชนเห็นเชิงประจักษ์ ต่อพฤติกรรมรายจ่ายที่ไม่เหมาะสม อันเป็นจุดเริ่มต้นในการปรับพฤติกรรมลดรายจ่ายครัวเรือน

1.2 กิจกรรมการลดรายจ่ายด้วยอาหารด้วยการปลูกผักสวนครัวในพื้นที่จำกัด 3)

กิจกรรมการศึกษาแนวทางการเพิ่มรายได้ตามความสนใจ

2. แนวทางการลดรายจ่ายและการเพิ่มรายได้ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านน้ำเขียว จังหวัดตราด ภายใต้การมีส่วนร่วมของชุมชน ดังนี้

การปฏิบัติ (Do) ในขั้นตอนการปฏิบัติ คณะผู้วิจัยร่วมกับกลุ่มเป้าหมายการดำเนินการกิจกรรมการลดรายจ่ายด้วยอาหารโดยการทดลองปลูกผักสวนครัวปลอดสารพิษ และการเพิ่มรายได้ด้วยการสร้างรายได้เสริมจากการรวมกลุ่มการผลิตตั้งเมกรอบ

การตรวจสอบ (Check) ในขั้นตอนการตรวจสอบ ผลการตรวจสอบการดำเนินการลดรายจ่ายการเพิ่มรายได้โดยการรวมกลุ่มการผลิตตั้งเมกรอบ ด้วยการวิเคราะห์โดย SWOT Analysis สรุปดังนี้

จุดแข็ง

- รวมกลุ่มการผลิตตั้งเมกรอบ เป็นการรวมกลุ่มของสมาชิกที่มีความสนใจและมีความมุ่งมั่นในการผลิตตั้งเมกรอบเพื่อชุมชน
- ผู้นำกลุ่มฯ เป็นผู้นำที่มีความสามารถและมีความตั้งใจสูง อีกทั้งยังเป็นสมาชิกสภาเทศบาลตำบลบ้านน้ำเขียว สามารถที่จะแสวงหาแหล่งเงินและการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐเพื่อสานต่อโครงการให้ประสบความสำเร็จต่อไปในอนาคต

จุดอ่อน

- สมาชิกกลุ่มผลิตตั้งเมกรอบ ขาดประสบการณ์ในการในการจัดการและการทำการตลาด

โอกาส

- ประชาชนส่วนใหญ่ในสังคมเมืองส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีความรู้และมีความต้องการสินค้าสินค้าพื้นฐาน และที่ตั้งของตำบลบ้านน้ำเขียวตั้งอยู่ท่ามกลางสังคมเมืองซึ่งเป็นการตั้งอยู่ใกล้ตลาดที่มีศักยภาพ

อุปสรรค

- ลักษณะตลาดสินค้าท้องถิ่น มีลักษณะเฉพาะเนื่องจากเป็นสินค้าที่ต้องสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้บริโภค

ผลการวิเคราะห์ SWOT Analysis โดยนำปัจจัยแต่ละประการมาจับคู่กันและกำหนดกลยุทธ์ในการปรับปรุงแก้ไข (Act) ของกลุ่มผู้ผลิตตั้งเมกรอบ โดยการจัดทำ TOWS Matrix

การปรับปรุงแก้ไข (Act) ผลการวิเคราะห์ TOWS Matrix จึงนำไปสู่ขั้นตอนการปรับปรุงแก้ไข โดยนำกลุ่มเป้าหมายเข้ารับการถ่ายทอดความรู้ด้วยการผลิตตั้งเมกรอบ จากบุคคลมีประสบการณ์จริงในการดำเนินและการสร้างเครือข่ายโดยการนำกลุ่มเข้าร่วมกับกลุ่มผู้ผลิตตั้งเมกรอบที่มีประสบการณ์และประสบความสำเร็จที่ศูนย์เรียนรู้การพัฒนาที่ดินตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเป็นพี่เลี้ยงและถ่ายทอดองค์ความรู้ด้วยการผลิตตั้งเมกรอบ รวมทั้งการสนับสนุนช่วยเหลือด้วยวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ เพื่อจะพัฒนากลุ่มไปสู่การเป็นเครือข่ายผู้ผลิตตั้งเมกรอบต่อไปในอนาคต

สรุปผลการวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรคและปัจจัยสู่ความสำเร็จของการลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ภายในครัวเรือนชุมชนตำบลบ้านน้ำเขียว ภายใต้การมีส่วนร่วมของชุมชนผลการวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับการลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ภายในครัวเรือนพบว่าเมื่อมีการรวมกลุ่มผู้ผลิตตั้งเมกรอบเพื่อการลดรายจ่ายด้วยอาหารและมุ่งหวังเป็นแหล่งสร้างเพิ่มรายได้เสริมในอนาคตนั้น สมาชิกกลุ่มยังมีประสบการณ์น้อยในการผลิตตั้งเมกรอบ รวมทั้งการจัดการและการทำการตลาดสินค้า โดยอุปสรรคที่สำคัญคือ

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยสู่ความสำเร็จของกระบวนการลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ของชุมชนตำบลบ้านน้ำเขียว คือ การพัฒนาระบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงอย่างต่อเนื่องและจริงจัง นอกจากนั้นการใช้กระบวนการกลุ่มเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนกิจกรรมต่างๆ โดยการรวมกลุ่มต้องประกอบด้วยจากสมาชิกที่มีความสนใจเรื่องเดียวกันและการจัดตั้งกลุ่มผู้ผลิตตั้งเมกรอบ ควรดำเนินการจัดตั้งกลุ่มอย่างเป็นทางการเพื่อให้สามารถรับสิทธิประโยชน์และการสนับสนุนความรู้ จากภาครัฐนอกจากนั้นปัจจัยความสำเร็จของกลุ่มคือการศึกษาหาความรู้ด้วยการผลิตตั้งเมกรอบจากบุคคล ต้นแบบที่ประสบความสำเร็จ และการสร้างเครือข่ายสัมพันธ์กับผู้ผลิตในพื้นที่ใกล้เคียงให้เป็นพี่เลี้ยงและถ่ายทอดองค์ความรู้ และประการสำคัญก็คือ แนวทางการจัดการกลุ่มโดยให้ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่มุ่งเน้นรวมกลุ่มผลิตอาหารปลอดภัยบริโภคในครัวเรือนเพื่อลดรายจ่ายและหากมีผลผลิตเกินจึงทำการจัดจำหน่ายเพื่อเป็นรายได้เสริมของครัวเรือน ปัญหาของกลุ่มขาดประสบการณ์ในการตลาด

อภิปรายผล

การวิจัยนี้ได้นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการจัดการการเงินของครัวเรือนในชุมชนบ้านน้ำเขียว ซึ่งปรัชญานี้เน้นการพึ่งพาตนเองและการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีการวางแผนและการปฏิบัติอย่างมีเหตุผล และการเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงต่างๆ (ณัฐพงศ์ ทองภักดี, 2550)

การวิเคราะห์ SWOT เป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยในการระบุจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของชุมชน ซึ่งทำให้สามารถกำหนดกลยุทธ์และแนวทางการดำเนินงานที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของชุมชนได้ (Gürel & Tat, 2017)

นอกจากนี้ การใช้วงจร PDCA ในการดำเนินกิจกรรมช่วยให้กระบวนการจัดการเป็นไปอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ ซึ่งวงจรนี้ช่วยในการวางแผน ปฏิบัติ ตรวจสอบ และปรับปรุงการดำเนินกิจกรรมอย่างมีประสิทธิภาพ (Deming, 1986)

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

การศึกษาเรื่องการพัฒนากลยุทธ์การเงินครัวเรือนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านน้ำเขียว จังหวัดตราด ได้นำเสนอองค์ความรู้ใหม่ ๆ ดังนี้:

1. การจัดการบัญชีครัวเรือน เป็นการบันทึกบัญชีครัวเรือนอย่างต่อเนื่องเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการวิเคราะห์รายรับและรายจ่ายของครัวเรือน ข้อมูลที่ได้จากการบันทึกบัญชีครัวเรือน

สามารถใช้ในการวางแผนลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นและหาวิธีเพิ่มรายได้ให้กับครัวเรือน นอกจากนี้การบันทึกบัญชียังช่วยให้ครัวเรือนมีความชัดเจนในเรื่องของพฤติกรรมการใช้จ่ายของตนเองและสามารถปรับปรุงการบริหารการเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การพัฒนารายได้เสริม โดยการรวมกลุ่มเพื่อผลิตสินค้าพื้นบ้าน เช่น ตั้งเมกروب เป็นวิธีที่มีศักยภาพในการสร้างรายได้เสริมให้กับครัวเรือน การรวมกลุ่มนี้ไม่เพียงแต่ช่วยในการผลิตและจำหน่ายสินค้า แต่ยังเป็นการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือภายในชุมชน ทำให้ชุมชนมีความแข็งแกร่งและสามารถพึ่งพาตนเองได้

3. การใช้กระบวนการกลุ่ม เป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ภายในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการส่งเสริมการบันทึกบัญชีครัวเรือนและการพัฒนาความรู้ในเรื่องการบริหารการเงิน การใช้กระบวนการกลุ่มช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ระหว่างสมาชิกกลุ่ม ทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันและการสนับสนุนกันและกัน

4. การพัฒนาเครือข่ายและการใช้พี่เลี้ยง เป็นการสร้างเครือข่ายและการใช้พี่เลี้ยงที่มีประสบการณ์ในการผลิตและจำหน่ายสินค้าพื้นบ้านเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การพัฒนากลยุทธ์การเงินครัวเรือนประสบความสำเร็จ พี่เลี้ยงสามารถให้คำแนะนำและความรู้ที่จำเป็นในการเริ่มต้นและพัฒนากิจกรรมการผลิตต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. การสนับสนุนจากภาครัฐและองค์กรท้องถิ่น ในด้านการพัฒนาระบบบัญชีครัวเรือนและการพัฒนากิจกรรมการผลิตเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ การสนับสนุนดังกล่าวไม่เพียงแต่ช่วยในการเริ่มต้นกิจกรรมต่างๆ แต่ยังช่วยในการสร้างความยั่งยืนและความมั่นคงให้กับกิจกรรมเหล่านี้ในระยะยาว

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษานี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชนอื่น ๆ ที่มีสภาพเศรษฐกิจและสังคมคล้ายคลึงกัน โดยการเน้นการพึ่งพาตนเองและการสร้างความร่วมมือภายในชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อสร้างความยั่งยืนและความมั่นคงให้กับครัวเรือนและชุมชนโดยรวม

เอกสารอ้างอิง

ณัฐพงศ์ ทองภักดี. (2550). *เศรษฐกิจพอเพียง: หลักปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหา*

ภูมิพลอดุลยเดช พระราชทานพระราชดำริ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.

Deming, W. E. (1986). ***Out of the Crisis***. MIT Press.

Gürel, E., & Tat, M. (2017). ****SWOT Analysis: A Theoretical Review****. Journal of International Social Research, 10(51), 994-1006.

